วิถีชีวิตชาวประมงบ้านขุนสมุทรจีน

BAN KHUNSAMUTGEEN FISHERMAN WAY OF LIFE

สุธี โกสิทธิ์[1] | SUTEE KOSIT

ชิดชัย สนั่นเสียง[2] | CHIDCHAI SANANSEANG

ABSTRACT

Located at the mouth of the Chao Phraya River, Ban Khun Samut Jeen is a community whose way of life strongly ties to the sea of the Gulf of Thailand. Most locals live a simple life as coastal fisheries with the beliefs in local sea spirits which have not so much changed over time. The history of Ban Khun Samut Jeen Community can be traced back more than 300 years ago. A large amount of antique artifacts, such as potteries, coins, and skeletons, which were unearthed in Ban Khun Samut Jeen have provided evidence that this place had been the large community in the past. Nowadays, this community has been considered as an interesting source of culture, traditions, and beliefs as well as an invaluable example of dependent and cooperative ways of the local lives.

Keywords : fisherman's way of life, Ban Khun Samut Jeen, Laem Fa Pha Sub-District

[1, 2] อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทคัดย่อ

ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน มีลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ตรงปากแม่น้ำเจ้าพระยา ลักษณะชุมชนจึงมีวิถีชีวิตผูกพันกับท้องทะเลอ่าวไทย คนในชุมชนส่วนใหญ่ จึงประกอบอาชีพประมงชายฝั่ง และยังคงมีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางทะเล มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่แตกต่างจากอดีตมากนัก ด้วยความที่ชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์มากว่า 300 ปี ตามหลักฐานที่ค้นพบจากโบราณวัตถุต่างๆ เช่น ถ้วยชามโบราณ เงิน และโครงกระดูกจำนวนมาก แสดงให้เห็นถึงการเป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ในอดีต จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้เป็นแหล่งศึกษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตการพึ่งพาอาศัยกันและความร่วมมือของคนในชุมชน ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : วิถีชีวิตชาวประมง, บ้านขุนสมุทรจีน, ตำบลแหลมฟ้าผ่า

บทนำ

สังคมชนบทไทยเป็นสังคมกลุ่มเล็กๆที่อยู่รวมกันเป็นปึกแผ่น มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีจารีตประเพณีที่รักษาสืบต่อกันมาอย่างยาวนาน มีความเป็นอยู่ใกล้ชิดกับธรรมชาติ มีความเป็นกันเองอย่างเด่นชัด มีการพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจและสังคม คือความร่วมมือในการเสาะหาอาหาร สร้างที่อยู่อาศัยช่วยเหลือกันในยามเจ็บป่วย ล้มตาย สังคมแบบนี้จึงมีความใกล้ชิด และมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้นระหว่างผู้ที่อาศัยในชุมชนเดียวกัน และระหว่างคนกับธรรมชาติ ซึ่งลักษณะสังคมแบบนี้ส่วนใหญ่มักหมายถึงสังคมที่ทำการเพาะปลูกบนดิน ซึ่งอาจหมายรวมถึงชีวิตชาวชนบทแบบอื่นด้วย เช่น ชาวประมง

ชาวประมงเป็นอีกกลุ่มชนหนึ่งที่มีชีวิตในการพึ่งพาธรรมชาติในการดำรงชีวิต นั่นก็คือทะเล สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างยิ่งต่อลักษณะต่างๆ ของรูปแบบการทำมาหากิน ความคิด ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม ของผู้คน จากข้อมูลทางประวัติศาสตร์ทำให้เราได้ทราบว่า กลุ่มชุมชนที่มีการประกอบอาชีพประมงส่วนใหญ่เป็นชาวจีน หรือไม่ก็มีการผสมผสานระหว่างกลุ่มชาวจีนกับกลุ่มอื่นๆ การเข้ามาในประเทศไทยของคนจีนในระยะแรกเป็นการติดต่อทางด้านการค้าเรือสำเภา แต่เมื่อชาวจีนตั้งหลักปักฐานในประเทศ

ไทยมากขึ้นก็เริ่มอยู่ติดที่และมีการปรับตัวกับสภาพแวดล้อมมากขึ้น พวกที่มาอาศัยในพื้นที่ติดทะเลก็มักจะทำมาหากินโดยยึดอาชีพประมงเนื่องจากมีความชำนาญ

อย่างไรก็ตาม ในขณะที่มีการปรับตัวทำมาหากิน ชาวจีนก็จะไม่ละทิ้งระบบความเชื่อและวิถีชีวิตดั้งเดิมของตน เพราะชาวจีนเป็นอีกชนชาติหนึ่งที่มีขนบธรรมเนียมประเพณียึดติดกับเทพเจ้า จึงพบได้ว่าที่ไหนที่มีคนจีนเข้าไปอยู่มักจะมีการสร้างหรือตั้งศาลเจ้าขึ้นเพื่อเป็นสถานที่สำหรับเอาไว้สักการะเทพเจ้าหรือผีที่ตนเองนับถือ ในบทความนี้ผู้เขียนจึงมุ่งเสนอลักษณะวิถีชีวิตของชาวจีนกลุ่มหนึ่งที่มาตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณทางตอนเหนือของอ่าวไทย กว่า 300 ปี โดยการเปรียบเทียบวิถีชีวิตในอดีต-ปัจจุบันในด้านอาชีพ การค้าขาย ความเชื่อที่สัมพันธ์กับอาชีพประมงชายฝั่ง ประวัติความเป็นมาและลักษณะทางภูมิศาสตร์ในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน ตำบลแหลมฟ้าผ่า จังหวัดสมุทรปราการ

ประวัติความเป็นมาของตำบลแหลมฟ้าผ่า

จากแผนที่ประเทศไทย เมื่อสังเกตทางฝั่งตะวันออกทางฝั่งอ่าวไทย ทางปากอ่าวแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณด้านขวาของปากแม่น้ำ จะเห็นส่วนที่ยื่นออกมาเป็นแหลม ซึ่งบริเวณนั้นมีชื่อเรียกว่า “แหลมฟ้าผ่า” ซึ่งเป็นที่ตั้งของบ้านขุนสมุทรจีน จากคำบอกเล่าของคนในชุมชนเล่าต่อกันมาว่า แม่น้ำเจ้าพระยาได้พัดพาเอาดินตะกอนจากทางตอนเหนือของไทยมารวมกันที่ทางปากแม่น้ำ ซึ่งนอกจากตะกอนดินเหล่านี้จะเป็นแหล่งสร้างอาหารที่อุดมสมบูรณ์ให้กับสัตว์น้ำแล้ว ยังเป็นแหล่งรวมสินแร่ต่างๆที่ปะปนมากับตะกอนดินดังกล่าว ซึ่งสินแร่ดังกล่าวเมื่อมีจำนวนมากและมีการสะสมเป็นเวลานานจึงกลายเป็นโลหะที่เป็นสายล่อฟ้าชั้นดี ส่งผลให้เกิดฟ้าผ่าบริเวณแหลมนี้บ่อยครั้งกว่ากว่าบริเวณอื่น ชาวประมงพื้นบ้านที่ออกมาหาสัตว์น้ำบริเวณนี้จึงถูกฟ้าผ่าตายเป็นจำนวนมาก จากเรื่องราวดังกล่าวจึงทำให้แหลมนี้เป็นที่ร่ำลือกัน และชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงจึงเรียกแหลมนี้ว่า “แหลมฟ้าผ่า”

อย่างไรก็ตาม จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า พื้นที่ตำบลแหลมฟ้าผ่านับเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญของกรุงศรีอยุธยา เนื่องจากเป็นจุดที่พ่อค้าชาวจีนใช้พักเรือและขนถ่ายสินค้าไปขายที่อยุธยา เพราะลักษณะพื้นที่ตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นประตูทางน้ำเข้าสู่แผ่นดินไทย จากหลักฐานทางโบราณคดี ที่ค้นพบบนผืนแผ่นดิน เมื่อครั้งที่พายุลินดาพัดน้ำทะเลเข้ามากัดเซาะชายฝั่งเมื่อ พ.ศ.2540 ซึ่งทำให้ค้นพบหลักฐานทางโบราณคดีเป็น

จำนวนมาก เช่น โครงกระดูกมนุษย์ สร้อยทองคำรูปพรรณในสมัยโบราณ เครื่องถ้วยชามลายครามจากจีนแผ่นดินใหญ่ที่คาดว่าน่าจะมากับการค้าขายกับสำเภาจีนในสมัยนั้น และข้าวของเครื่องใช้โบราณจำนวนมาก จึงทำให้สามารถสันนิษฐานจากหลักฐานทางโบราณคดีเบื้องต้นได้ว่า บริเวณนี้ได้เริ่มมีการก่อตั้งเป็นชุมชนที่เป็นจุดพักเรือขนาดใหญ่ที่เดินทางมาทางทะเลเปิดฝั่งอ่าวไทย ก่อนที่จะมีการขนถ่ายสินค้าลงเรือขนาดเล็กเพื่อขนส่งสินค้าเข้าไปขายในอาณาจักรไทยทางปากทางแม่น้ำเจ้าพระยา (คณะกรรมการโครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย, 2542 : 36)

หลักฐานวัตถุโบราณต่างๆ ที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ บ้านขุนสมุทรจีน

สภาพนิเวศวิทยาชายฝั่งของตำบลแหลมฟ้าผ่า

ตำบลแหลมฟ้าผ่ามีความยาวตามแนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทยกว่า 13 กิโลเมตร ทิศตะวันตกจรดเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ทิศเหนือจรดตำบลนาเกลือ จังหวัดสมุทรปราการ ทิศตะวันออกขนาบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบริมฝั่งทะเล มีลักษณะเป็นป่าชายเลน มีแม่น้ำลำคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยาและอ่าวไทยหลายสาย มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์น้ำในทะเลนาๆชนิด ซึ่งทำให้ตำบลแหลมฟ้าผ่าเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งทะเลที่สำคัญ เช่น กุ้ง ปูทะเล หอยแครง และหอยแมลงภู่ ซึ่งถือเป็นอาชีพประมงชายฝั่งที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนแถบนี้

ตำบลแหลมฟ้าผ่าแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน ทุกหมู่บ้านมีลักษณะวิถีชีวิตความเป็นอยู่และลักษณะอาชีพเหมือนกันเกือบทั้งหมด ซึ่งในปัจจุบันคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงชายฝั่งและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง บางส่วนรับราชการทหารเรือ และบางส่วนเป็นพนักงานหรือลูกจ้างในภาคโรงงานอุตสาหกรรม (ข้อมูลจากผู้ใหญ่สมร เข่งสมุทร, 2559)

พื้นที่ตำบลแหลมฟ้าผ่านี้เริ่มเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป และชาวต่างชาติเนื่องจากปัญหาน้ำทะเลกัดเซาะอย่างรุนแรง ซึ่งมีสาเหตุมาจากปรากฏการณ์โลกร้อน ส่งผลทำให้ระดับน้ำทะเลมีความสูงขึ้นเรื่อยๆ และมีความรุนแรงเป็นอันดับต้นๆของโลก ส่งผลให้แผ่นดินจมลงไปในน้ำทะเลไปกว่าปีละ 25 เมตร (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549 : 29)

ที่หมู่ 9 ตำบลแหลมฟ้าผ่า เป็นที่ตั้งของวัดขุนสมุทรจีนหรือวัดขุนสมุทราวาส เป็นวัดที่มีชื่อเสียงมาก เนื่องจากเป็นวัดที่มีการยืนหยัดต่อสู้กับภัยธรรมชาติทางท้องทะเล ที่นับวันจะสร้างความเสียหายให้กับวัดขุนสมุทรจีนและพื้นที่โดยรอบ แต่วัดขุนสมุทรจีนก็ยังสามารถยืนหยัดอยู่ได้ ด้วยแรงพลังศรัทธาและความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนทั้งแรงกาย แรงเงิน เพื่อที่จะรักษาพื้นที่วัด ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนให้ยังคงอยู่

จากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงทำให้ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนเป็นชุมชนตัวอย่างที่มีการศึกษาทางภูมิศาสตร์การกัดเซาะของน้ำทะเลที่มีผลมาจากภาวะโลกร้อน รวมถึงการศึกษา

ในแง่ของประวัติศาสตร์โบราณคดี วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบชุมชนชายฝั่ง (ชุมชนชาวเล) ที่มีวิถีชีวิตโดดเด่นในการปรับตัวกับภัยพิบัติจากธรรมชาติ จากความร่วมมือของคนในชุมชน

แผนที่ตำบลแหลมฟ้าผ่า

ชื่อบ้านนามเมือง: “ชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน”

หมู่บ้านขุนสมุทรจีน ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 9 ตำบลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ มีพื้นที่ทั้งหมด 790 ไร่ ประชากร 420 คน มี 168 หลังคาเรือน (ข้อมูลจากผู้ใหญ่สมร เข่งสมุทร สิงหาคม 2559)ไม่มีหลักฐานปรากฏแน่ชัดว่า เริ่มมีการก่อตั้งหมู่บ้านนี้ตั้งแต่สมัยใด มีเพียงแต่การสำรวจและสืบประวัติความเป็นมาจากต้นตระกูลของชาวบ้านเกือบทั้งหมดพบว่า คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนสืบเชื้อสายมาจากชาวจีนอพยพ ซึ่งสันนิษฐานได้ว่า เป็นชาวจีนที่เดินทางมาค้าขายในสมัยกรุงศรีอยุธยา แล้วมาจอดพักเรือสำเภาขนาดใหญ่ บริเวณแหลมฟ้าผ่าแห่งนี้ เพื่อขนถ่ายสินค้าลงเรือขนาดเล็กเข้าไปค้าขายในอาณาจักรไทยต่อไป

หากสืบค้นตามต้นสายตระกูลจีนของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน โดยการวิเคราะห์ทางภาษาพูด สำเนียงภาษาจีน ขนบธรรมเนียมประเพณีจีน จะพบว่าคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนส่วนใหญ่ สืบเชื้อสายมาจากจีนกวางตุ้ง มีเชื้อสายจีนฮกเกี้ยนอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก จากหลักฐานทางโบราณวัตถุ ที่พบในชุมชนยิ่งทำให้บ่งบอกได้อย่างชัดเจนว่า ชาวจีนที่อพยพส่วนใหญ่มาจากมณฑลฝูเจียน เจียงซี และกวางตุ้ง โดยมาค้าขายตามเส้นทางเดินเรือของเจิ้งเหอ สมัยราชวงศ์หมิงตอนต้น ที่เริ่มเข้ามาค้าขายในสมัยอยุธยา (จี.วิลเลียม สกินเนอร์, 2548 : 52-67)

เมื่อพ่อค้า กะลาสี และลูกเรือชาวจีนที่มากับสำเภาเรือได้เห็นว่า พื้นที่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยาแห่งนี้มีความอุดมสมบูรณ์ ด้วยสัตว์น้ำต่างๆ จึงมีชาวจีนส่วนหนึ่งตัดสินใจมาตั้งชุมชนทำธุรกิจค้าขายกับเรือสำเภาบริเวณแหลมฟ้าผ่านี้ นอกจากนี้ยังมีชาวจีนบางส่วนล่องเรือเข้ามาลึกถึงด้านในปากแม่น้ำเจ้าพระยา เข้าไปตั้งบ้านเรือนที่บริเวณอำเภอมหาชัย ซึ่งเลยผ่านฝั่งทะเลหน้าหมู่บ้านขุนสมุทรจีนในปัจจุบันเข้าไปอีก นอกจาการขนถ่ายสินค้าลงเรือเล็กเข้าสู่ปากแม่น้ำเจ้าพระยาเพื่อเข้าไปเมืองธนบุรี เมืองบางกอก ก็ยังมีเรือสินค้าบางส่วนขนถ่ายสินค้าลงไปขายยังบริเวณตลาดวัดสาขลาและวัดแหลมฟ้าผ่า (ป้อมพระจุลจอมเกล้าในปัจจุบัน) เพื่อซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า ระหว่างเรือสำเภาด้วยกันเอง และคนในชุมชนแถบนั้นคล้ายๆกับเป็นสินตลาดแลกเปลี่ยนสินค้าทางน้ำขนาดย่อมๆ ก็ว่าได้ ซึงปัจจุบันพื้นที่บริเวณ

วัดสาขลา ก็ยังเป็นแหล่งจำหน่ายอาหารทะเลแปรรูปพื้นบ้าน ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวสถานที่ต่างๆในตำบลแหลมฟ้าผ่าอีกด้วย

จากข้อมูลเดิม วัดแหลมฟ้าผ่าพบว่า ที่บริเวณวัดแหลมฟ้าผ่ามีท่าเรือเพื่อเป็นท่าสำหรับไปตลาดบางกอกและตลาดปากน้ำ ก่อนที่จะมีการขุดขยายมาเป็นคลองสรรพสามิต ซึ่งมีชาวจีนบางส่วนที่มากับสำเภาจีนหลบหนีเข้าเมืองและอาศัยอยู่บริเวณบ้านขุนสมุทรจีน และได้ลงหลักปักฐานเนื่องจากเห็นว่าพื้นที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐาน ณ พื้นที่นี้ ต่อมาจึงมีการสานสัมพันธ์ทางเครือญาติกับหญิงท้องถิ่น และมีการสืบเชื้อสายอยู่ในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนมาจนถึงปัจจุบัน

ทำให้คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนมีจำนวนลูกครึ่งจีนมากมาย อีกทั้งยังมีการขยายถิ่นฐานออกไปอยู่หมู่ 10 ที่บ้านขุนสมรและคลองยายจี๊ ต่อมารัฐบาลไทย (สยาม) ได้มีการส่งขุนนางมาปกครองคนในชุมชนจีนที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จึงมีการเรียกกลุ่มคนและพื้นที่นี้ว่า “ขุนสมุทรจีน”

ส่วนชุมชนที่มีชื่อว่าบ้านขุนสมุทรไทยนั้น เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของบ้านขุนสมุทรจีน ซึ่งอยู่บริเวณแผ่นดินห่างจากบ้านขุนสมุทรจีนประมาณ 4 กิโลเมตร บริเวณริมคลองสาขลาที่เป็นคลองขนาดเล็กที่ย่อยออกมาจากคลองสรรพสามิตอีกแห่งหนึ่ง ต่อมาจึงได้มีการตั้งชื่อคลองสาขลานี้ว่าคลองสมุทรไทยตามชื่อของชุมชน

บ้านขุนสมุทรไทยเป็นชุมชนชาวไทยที่เริ่มมีการรวมตัวกันขึ้นในยุคสมัยที่ใกล้เคียงกับบ้านขุนสมุทรจีน แต่เป็นลักษณะของชุมชนที่มีชาวไทยที่อยู่อาศัยมาแต่ดั้งเดิม จนเมื่อครั้งที่รัฐบาลไทย (สยาม) จัดระเบียบบ้านเมือง จึงได้มีการตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านขุนสมุทรไทย” ให้มีความพ้องกันกับชื่อบ้านขุนสมุทรจีนที่อยู่ทางตอนใต้ ซึ่งในปัจจุบันบ้านขุนสมุทรไทย อยู่ในเขตพื้นที่ของตำบลนาเกลือ และขึ้นทะเบียนเป็นหมู่ที่ 1 ของตำบลนาเกลือ จังหวัดสมุทรปราการ

บ้านขุนสมุทรไทย หรือบริเวณตลาดวัดสาขลาในปัจจุบัน

วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน

วิถีชีวิตของคนในชุมชนมีความสอดคล้องไปกับวิถีธรรมชาติตามลักษณะของท้องถิ่นนั้น บ้านขุนสมุทรจีนที่มีการสร้างชุมชนบนพื้นที่ตำบลแหลมฟ้าผ่า ริมปากแม่น้ำเจ้าพระยาแนวชายฝั่งทางตอนเหนือของอ่าวไทยเองก็เช่นกัน ที่มีการปรับตัวให้เข้ากับลักษณะของพื้นที่ มีการปรับลักษณะอาชีพให้มีความสอดคล้องกับทรัพยากรทางทะเลบริเวณชายฝั่งที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรสัตว์น้ำทางทะเลอ่าวไทย

อ่าวไทยเป็นอ่าวเปิดขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นอ่าวทะเลน้ำตื้น มีความลึกเฉลี่ยประมาณ 45 เมตร มีปากแม่น้ำขนาดใหญ่ถึงสี่สายอยู่ที่บริเวณท้ายอ่าว ได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำบางปะกง ซึ่งมีดินตะกอนธาตุอาหารที่เหมาะสมกับสัตว์น้ำขนาดเล็ก พัดพามากับสายน้ำที่ไหลจากแผ่นดินแม่ทางเหนือลงมาออกสู่อ่าวไทยเป็นระยะเวลายาวนาน ส่งผลให้สัตว์ทะเลนานาชนิดมาอาศัยอยู่บริเวณนี้เป็นจำนวนมาก ใช้เป็นแหล่งอาศัยพักพิง แหล่งอาหารขนาดใหญ่ ซึ่งส่งผลต่อการเจริญเติบโตของสัตว์น้ำอย่างต่อเนื่อง และเหมาะสมต่อการขยายพันธ์อย่างอุดมสมบูรณ์ที่หนึ่งในประเทศ

ทรัพยากรทางทะเลที่มีอยู่อย่างมหาศาล ที่เหมือนกับว่าจะใช้สอยได้อย่างไม่มีวันหมด จึงทำให้คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนเกือบทั้งหมดประกอบอาชีพทำการประมงชายฝั่ง ทำนากุ้ง ทำนาหอย และอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการแปรรูปสัตว์น้ำทางทะเล เพื่อจำหน่ายแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นๆ เป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ระบบความเชื่อกับการประกอบอาชีพ

ในอดีตการออกหาสัตว์น้ำจะใช้เรือที่มีขนาดค่อนข้างใหญ่ คือประมาณ 6 x 2 เมตรขึ้นไป ซึ่งก่อนออกทะเลในแต่ละครั้งต้องมีการสังเกตลักษณะภูมิอากาศ คลื่นลม และช่วงเวลาที่เหมาะสมกับการออกเรือ ด้วยวิธีการต่างๆ ที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ จึงทำให้มีความเชื่อที่สืบทอดมา เรื่อง วันของผีทะเล ที่เชื่อกันว่า ห้ามออกทะเลโดยเด็ดขาด จากเรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมาว่า ในคืนวันผีทะเล นั้นจะเกิดเสียงเซ็งแซ่ในท้องทะเลราวกับว่ามีคนอยู่มากมาย แต่ถ้าลองแล่นเรือออกไปดูจะพบว่าไม่มีคนอยู่เลยแม้แต่คนเดียว จึงทำให้เกิดความเชื่อว่า เสียงนั้นเกิดขึ้นจากผีทะเล ซึ่งในวันของผีทะเล นี่เองคนในชุมชนจึงถือเป็นวันที่ได้หยุดพักจากการทำประมงชายฝั่ง ไม่มีบ้านไหนออกไปหาสัตว์น้ำในทะเล จากเรื่องเล่า เคยมีไต๋ก๋ง

คนหนึ่งดื้อดึงไม่เชื่อในสิ่งที่เล่าสืบทอดมาแต่โบราณว่าในวันนี้ห้ามออกทะเล ไต้ก่งคนนี้จึงได้ออกทะเลไป แต่หลังจากนั้นพบว่า ไม่มีคนในชุมชนได้พบกับไต้ก่งคนดังกล่าวอีก และไม่มีใครทราบว่าเกิดอะไรขึ้นกับไต้ก่งคนนั้น แต่ก็มีความเชื่อว่าเกิดจากผีทะเล กลายเป็นเรื่องเล่าสืบต่อกันมาของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน

กระทั่งในปัจจุบัน การทำมาหากินในท้องทะเลของคนในชุมชนก็ยังมีความเชื่อเรื่องผีสาง โดยยังมีการกราบไหว้บูชา บนบานศาลกล่าวต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในชุมชนอยู่เสมอ โดยคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนจะนับถือ “เจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชาย” ที่มีศาลตั้งอยู่ที่ใจกลางบ้านขุนสมุทรจีน, เจ้าแม่ทับทิม เจ้าพ่อดำทมิฬ ที่หมู่ 9, เจ้าพ่อปู่ทองคำ ที่หมู่ 10 และมีการไหว้หัวเรือ (แม่ย่านางเรือ) ก่อนออกทะเลทุกครั้ง

ศาลเจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชาย สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนให้การนับถือ

เจ้าพ่อดำทมิฬ อยู่ที่หมู่ 9 ริมชายฝั่งบ้านขุนสมุทรจีน

การไหว้เจ้าที่ประตูน้ำของคนในชุมชน

บรรพบุรุษของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนได้สอนวิธีการออกเรือจับสัตว์น้ำสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น ในการออกเรือแต่ละครั้งให้สังเกตกูก้อนเมฆในทะเล ดูการเคลื่อนที่ของกลุ่มปลาและสัตว์น้ำ โดยปลาแต่ละชนิดจะมีสีแต่งต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดของสัตว์น้ำ และปริมาณของสัตว์น้ำ โดยส่วนใหญ่สัตว์น้ำที่จับได้บริเวณนี้ได้แก่ ปลากระพง ปลากระบอก ปลาเก๋า ปลาโอ ปลารัง ปลาทู ปูทะเล ปูม้า และกุ้ง ซึ่งจากความเชื่อของคนโบราณได้บอกต่อกันมาว่า หากครั้งใดที่ออกทะเลไป แล้วได้พบกับสัตว์น้ำที่มีขนาดใหญ่อย่างปลาฉลาม หรือวาฬมาให้พบเห็น เมื่อกลับมาถึงบ้านจะต้องทำบุญและไหว้ศาลเจ้า (หอเฮียตี๋) ในบ้านทุกครั้ง เพราะคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนมีความเชื่อว่า วาฬที่ได้พบเห็นนั้นเป็นปลาเจ้าพ่อปู่ จึงต้องกลับมาทำบุญและไหว้เพื่อเป็นสิริมงคล

ปลาวาฬ: ปลาเจ้าพ่อปู่

จากคำบอกเล่าในอดีตเมื่อประมาณ 50-60 ปีมาแล้ว ปลาเจ้าพ่อปู่ (วาฬ) จะออกมาให้เห็นบ่อยๆ บริเวณปากอ่าว ทั้งที่ในปัจจุบัน หลายคนอาจรู้สึกว่าเป็นเรื่องเหลือเชื่อเกินกว่าความเป็นจริงที่มีวาฬมาปรากฏตัวให้เห็นในแถบทะเลชายฝั่งสมุทรปราการ แต่คนเฒ่าคนแก่ก็ยังพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า สมัยก่อนนอกจากวาฬแล้ว ยังมีปลาโลมาออกมาว่ายน้ำให้เห็นอีกมากมายหลายชนิด

ไต้ก๋งคนใดที่พบเห็นปลาเจ้าพ่อปู่ (วาฬ) ก็จะเป่าเขาควายเพื่อส่งสัญญาณให้เรือแต่ละลำได้รู้ว่าปลาเจ้าพ่อปู่มาแล้ว ซึ่งทุกครั้งที่ปลาพ่อปู่มาคนในชุมชนก็มีความเชื่อว่าปลาเจ้าพ่อปู่จะนำพาสัตว์น้ำมาให้ ถึงแม้ว่า ปลาเจ้าพ่อปู่ (วาฬ) และโลมา จะมีขนาดใหญ่ แต่ก็เป็นเรื่องแปลกที่ปลาทั้งสองชนิดนี้ไม่เคยติดอวนติดแห ของเรือลำใดเลย แต่หากครั้งใดเกิดพลาดพลั้งมีปลาโลมามาติดแหติดอวน ก็เป็นที่รู้กันว่าจะต้องรีบปล่อยลงสู่ทะเลให้ไวที่สุด

เคยมีเหตุการณ์ครั้งหนึ่งที่บรรพบุรุษบ้านขุนสมุทรจีนจำไม่มีวันลืม และมีการเล่าสืบต่อกันมาจนถึงทุกวันนี้ เกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ปลาเจ้าพ่อปู่ติดอวนขึ้นมา คนสิบหกคนพยายามจะผลักลงน้ำกลับสู่ทะเล แต่ด้วยน้ำหนักตัวที่มาก ชายฉกรรจ์สิบหกคนไม่สามารถพาปลาเจ้าพ่อปู่กลับลงสู่ทะเลได้ มีไต้ก๋งคนนึงคว้ามีดได้ แล้วสับไปที่หัวเรือหวังให้ปลาเจ้าพ่อปู่หลุดออกจากอวนแล้วกลับลงสู่ทะเล แต่พลาดไปโดนหางของปลาเจ้าพ่อปู่ วินาทีนั้นเลือดก็พุ่งออกมาราวสายน้ำ ท้ายที่สุดปลาเจ้าพ่อปู่ก็กลับลงสู่ทะเลไปได้

หลังจากเหตุการณ์วันนั้นก็เกิดอาเพศกับคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน จากเดิมที่ออกเรือไปไม่ไกลก็เจอฝูงปลามากมาย แต่นับจากเหตุการณ์วันนั้น คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนก็ไม่สามารถจับปลาได้เลยสักตัว จึงทำให้คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนรวมตัวกันเพื่อทำพิธีขอขมาปลาเจ้าพ่อปู่ที่ทำการล่วงละเมิดโดยมิได้เจตนา และหลังจากทำพิธีขอขมาแล้วจึงเริ่มมีปลาและสัตว์น้ำกลับมาให้ประกอบอาชีพกันต่อไป จึงทำให้คนในชุมชนเกิดความเชื่อและศรัทธา ว่าธรรมชาติมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม่ควรละเมิด ซึ่งกลายมาเป็นกติกาของชุมชนในปัจจุบันเกี่ยวกับความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีต่อปลาเจ้าพ่อปู่

ศูนย์รวมจิตใจคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน: ประวัติศาลเจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชาย

ศาลเจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชายที่คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน และประชาชนทั่วไปให้ความเคารพนับถือ เดิมเป็นศาลเล็กๆหลังคามุงจากอยู่ริมฝั่งทะเล ต่อมาเกิดการกัดเซาะพื้นดิน จึงได้ย้ายเข้ามาตั้งในหมู่บ้านในลักษณะรูปทรงแบบศาลาจีนหรือเก๋งจีน จากตำนานมีการเล่าต่อกันมาว่า เจ้าพ่อหนุ่มน้อยลอยชาย เป็นไม้แกะจำหลักรูปเด็กจีนไว้แกละ 2 ข้าง เดิมทีชาวประมงได้ออกไปจับปลาในทะเล พบไม้แกะจำหลักติดอวนมาจึงโยนทิ้งไป และย้ายที่มาลากอวนใหม่ห่างจากที่เดิมหลายกิโลเมตรจนถึงป้อมพระจุลจอมเกล้า ลากอวนทีไรก็พบไม้แกะจำหลักนี้ทุกครั้งและก็โยนทิ้งไปทุกครั้ง ลากอวนใหม่ก็พบอีกครั้งจึงนำไปเก็บไว้ที่ศาลเจ้าริมฝั่งทะเล ต่อมามีคนชื่อเถ้าแก่เล็ก ไม่ทราบนามสกุลหรือแซ่ ขโมยรูปแกะจำหลักไม้นี้ไปไว้ที่บ้าน บริเวณใกล้วัดโกรกกราก ต่อมาเกิดไปไหม้บ้านเรือนในบริเวณนั้น (จากการจารึกประวัติของวัดโกรกกราก) ทุกบ้านถูกไฟไหม้หมดยกเว้นบ้านที่มีไม้แกะจำหลักนี้ ระยะหลังมีไฟไหม้อีก เจ้าของบ้านจึงนำมาไว้ที่สะพานเพราะกลัวไม้แกะจำหลักจะถูกไฟไหม้ ภายหลังเกิดไฟไหม้อีกบ้านทุกหลังแถบนั้นไฟไหม้หมดยกเว้นสะพาน ชาวบ้านจึงนำไม้แกะจำหลักนี้กลับมาคืนที่หมู่ 9 และมีการตั้งศาลไว้ที่บริเวณชายฝั่งทะเล ต่อมาพื้นที่ชายฝั่งบ้านขุนสมุทรจีนเกิดการกัดเซาะพังลงจึงย้ายมาสักการบูชาในศาลที่ตั้งใหม่ทรงเก๋งจีน มีรูปมังกรบนหลังคา และมีการติดหลอดไฟไว้ที่หลังคาศาล เพื่อให้ชาวประมงได้กราบไหว้ก่อนออกเรือประมง หรือแล่นเรือผ่านเพื่อความสำเร็จในการประกอบอาชีพที่เป็นการทำมาหากินด้วยความสุจริต มิใช่เรื่องของการพนัน หวย หรือลาภลอยต่างๆ คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนจะมีการจัดงานประจำทุกๆปี เดิมจะจัดในฤดูฝน มีการแสดง เช่น งิ้ว ลิเก และภาพยนตร์ ภายหลังพบว่า การ

จัดงานในฤดูฝนเป็นอุปสรรคต่อการขนส่งเครื่องแต่งกาย เครื่องดนตรี อุปกรณ์ต่างๆ เป็นอย่างมาก ระยะหลังจึงมีการเปลี่ยนมาจัดงานในช่วงปลายเดือนธันวาคม-ต้นเดือนมกราคมซึ่งเป็นต้นฤดูหนาว และไม่มีฝนตกในช่วงนี้ ช่วงเวลางานประจำปีจะใช้เวลา 5-9 วัน จัดเป็นงานประจำปีจริงๆ 2 วัน ส่วนวันอื่นๆ เป็นวันที่ประชาชนจัดขึ้นเพื่อแก้บนหลังจากที่ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ขอไว้ ในช่วงที่มีงานประจำปี จะมีข้อห้ามคือ ห้ามออกเรือไปทำประมงชายฝั่ง และห้ามจับสัตว์น้ำขายในช่วงเวลานั้น

สภาพแวดล้อมกับเศรษฐกิจการค้าของชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน

เมื่อทะเลแถบชายฝั่งบ้านขุนสมุทรจีนมีความอุดมสมบูรณ์ ฉะนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่บริเวณบ้านขุนสมุทรจีนจะมีป่าชายเลนที่มีความสมบูรณ์มาก ซึ่งป่าชายเลนที่พบบริเวณนี้เป็นป่าแสมที่ลึกเข้าไปในแผ่นดินหลายกิโลเมตร ส่งผลให้เป็นที่อยู่อาศัย ขยายพันธุ์ และแหล่งอาหารของสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ทำให้คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนมีแหล่งอาหารจากธรรมชาติอย่างมากมาย

วิถีการดำเนินของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนจึงเป็นแบบพออยู่พอกินมาตั้งแต่สมัยโบราณ ใครขยันออกเรือก็ออกไป ได้สัตว์น้ำมาก็มาปรุงอาหารเลี้ยงคนในครอบครัว ส่วนที่เหลือก็นำไปขาย ไปแปรรูป แล้วนำไปขายกับชุมชนอื่นที่อยู่ในเมืองหรือในตลาด

“กุ้งเหยียด” สินค้าที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน (ซ้าย)
การแปรรูปสัตว์น้ำในชุมชน (ขวา)

ส่วนวิถีชีวิตการค้าขายของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนในสมัยก่อน จะมีพ่อค้าสะพานปลาในบริเวณตลาดวัดสาขลา ตลาดบางกด ตลาดปากน้ำ สะพานปลามหาชัย สะพานปลาเจ้าแม่สามมุก สะพานปลาคลองด่าน ที่คอยรับซื้อ กุ้ง หอย ปู ปลา ที่คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนและชุมชนใกล้เคียงหามาได้ แล้วล่องเรือเข้าไปขายต่อ หากเป็นพ่อค้าคนกลางรายใหญ่จะมีเรือเป็นของตนเองเพื่อล่องเข้าไปในบางกอก ส่วนพ่อค้ารายย่อยก็ใช้วิธีการโยงเรือเล็กของตนเองผูกเข้ากับเรือใหญ่ เมื่อเรือใหญ่จอดก็ค่อยปลดเชือกของตนเองแล้วจึงพายเรือต่อไปจนถึงตลาดเป้าหมาย เมื่อได้เงินมาจากการค้าขายสินค้าก็นำมาซื้อข้าวสาร ผักสด เครื่องใช้ต่างๆในครัวเรือน จากตลาดในเมือง เพื่อนำมาใช้ในการดำรงชีวิตในชุมชน

นอกจากตลาดสะพานปลาในตลาดย่านชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนแล้ว ยังมีโรงน้ำปลาที่คลองตำหรุอีกหนึ่งที่ ที่เป็นสถานที่รับซื้อปลาเกร็ดขาวและปลาขนาดเล็กแทบทุกชนิด เพื่อนำไปผลิตน้ำปลาแบบสมัยใหม่ขายอีกด้วย ซึ่งถือเป็นแหล่งสร้างรายได้ที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน

ด้วยทรัพยากรทางทะเลที่มีมากมายขนาดนี้ ทำให้คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนไม่คิดว่าวันข้างหน้าทรัพยากรเหล่านี้จะหมดไปจากท้องทะเล ทรัพยากรธรรมชาติที่คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนเคยเห็น อาจไม่หลงเหลือถึงรุ่นลูกรุ่นหลาน ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทางทะเลเริ่มลดลง การทำประมงชายฝั่งจะต้องล่องเรือออกไปจับสัตว์น้ำไกลขึ้น ในขณะที่สัตว์น้ำมีจำนวนลดลงและมีความหลากหลายน้อยลงด้วย เนื่องจากป่าชายเลนที่เคยอุดมสมบูรณ์ได้ลดจำนวนลง แม้กระทั้งป่าแสมซึ่งทำหน้าที่ยึดเกาะชายเลนเอาไว้ก็ไม่สามารถทนต่อแรงคลื่นทะเลได้ เมื่อบวกกับสภาวะโลกร้อนที่ส่งผลให้ระดับน้ำทะเลในอ่าวไทยสูงขึ้นทุกๆปี ส่วนพื้นดินก็ทรุดต่ำลงปีละ 3 เซนติเมตร เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมแถบเมืองปากน้ำได้สูบน้ำจากใต้ดินหรือน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ในปริมาณที่มากเกินไป

ปัญหาแผ่นดินทรุดการกัดเซาะพื้นที่ชายฝั่ง

จากปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ทำให้พื้นที่บ้านขุนสมุทรจีน และพื้นที่ตำบลแหลมฟ้าผ่าเป็นพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากการกัดเซาะของน้ำทะเลบริเวณริมปากอ่าวอย่างรุนแรงเป็นอันดับต้นๆ ของโลก พื้นแผ่นดินถูกทะเลกลืนไปกว่าปีละ 25 เซนติเมตร คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนจึงต้องมีการอพยพย้ายบ้านหนีน้ำทะเลเรื่อยๆ ตามกาลเวลา จากสาเหตุดังกล่าวทำ

ให้ลักษณะของการปลูกสร้างบ้านเรือนของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นบ้านเรือนแบบล้มลุก คือเมื่อน้ำทะเลรุกเข้ามาถึงก็ต้องย้ายบ้านใหม่ ปลูกสร้างบ้านใหม่กันอีกครั้ง จึงนิยมสร้างบ้านเรือนในแบบที่สามารถรื้อถอนได้ง่าย สามารถขนย้ายและนำไปปลูกสร้างใหม่ได้ง่าย เพราะในหนึ่งช่วงอายุคน คนในบ้านขุนสมุทรจีนจะต้องมีการย้ายบ้านในลักษณะดังกล่าวมากกว่า 4-5 ครั้งเป็นอย่างน้อย ส่งผลให้คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนไม่มีเงินเก็บในการออมไว้สำหรับการปลูกบ้านที่มั่นคงถาวร รวมถึงการมีอุปกรณ์อำนวยความสะดวก เช่น เครื่องซักผ้า โทรทัศน์ เครื่องใช้ต่างๆ ที่มีความทันสมัยครบครับเหมือนคนในชุมชนอื่นๆ

ภาพแสดงการกัดเซาะของน้ำทะเลที่วัดขุนสมุทราวาส หรือวัดขุนสมุทรจีน ตั้งแต่ปี พ.ศ.2517-2552

ลักษณะที่อยู่อาศัยและที่ตั้งชุมชน

ลักษณะบ้านเรือนของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน เป็นบ้านที่มีโครงสร้างง่ายๆ มุงหลังคาด้วยใบจากฝาผนังทำด้วยไม้ไผ่ขัดกันเป็นแกน ใช้ตับที่ทำด้วยจากเรียงซ้อนกันเป็นฝา เหตุที่ใช้ใบจากก็เนื่องจากว่า ป่าชายเลนที่แถบบ้านขุนสมุทรจีนเต็มไปด้วยใบจาก หาตัดใช้งานได้ง่าย การใช้ใบจากมาทำฝาบ้านยังช่วยกันลมและฝนได้เป็นอย่างดี พื้นบ้านทำจากไม้เนื้อแข็ง ลักษณะบ้านเป็นบ้านที่มีใต้ถุนบ้านสูงจากพื้นประมาณ 1-2 เมตร

สิ่งเดียวที่ขาดแคลนสำหรับชาวชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนในอดีตก็คือเรื่องของสุขภาพ เวลาเจ็บไข้ได้ป่วยก็มีอุปสรรคในการเดินทางไปโรงพยาบาลหรืออนามัยที่ใกล้เคียง เพราะไม่มี

ถนนที่เข้ามาถึงหมู่บ้านขุนสมุทรจีน การเดินทางมีทางเดียวก็คือการนั่งเรือออกไปหาหมอซึ่งไกลมาก คนในชุมชนจึงอาศัยการรักษาจากหมอฝาดยา หมอตำแย กินยาหม้อสมุนไพร ซึ่งการรักษาก็เป็นการรักษาแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน

นอกจากนี้ชาวบ้านในบ้านขุนสมุทรจีนยังไม่นิยมไปโรงพยาบาล เพราะมีความเชื่อและมีประสบการณ์ว่าหากเจ็บป่วยอะไรไปโรงพยาบาลก็จะเสียชีวิต ไม่ค่อยรอดกลับมา ซึ่งจริงๆแล้วสาเหตุที่เป็นเช่นนั้นก็เนื่องมาจากการเดินทางที่ไม่สะดวกและระยะทางไกล คนป่วยจึงไม่นิยมไปหาหมอที่โรงพยาบาล กว่าจะตัดสินใจไปโรงพยาบาลก็ต้องรอให้อาการป่วยหนักสาหัสเจียนตายเสียก่อนจึงไป พอถึงโรงพยาบาลก็ไม่ทันการเสียแล้ว จึงทำให้ชาวบ้านในบ้านขุนสมุทรจีนเชื่อว่าการไปโรงพยาบาลไม่สามารถทำให้หายป่วยได้ มีแต่ไปแล้วเสียชีวิต

แต่ในปัจจุบันการเดินเข้าออกหมู่บ้านขุนสมุทรจีนสะดวกมากขึ้น มีหมอจากสถานีอนามัยเข้าไปดูแลคนในชุมชนมากขึ้น ทำให้อัตราการตายของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนลดลง นอกจากนี้ยังมีการสร้างสถานีอนามัยประจำตำบลแหลมฟ้าผ่าขึ้นที่หมู่ 9 ที่บ้านขุนสมุทรจีน ทำให้ระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนดีขึ้น

ลักษณะบ้านเรือนของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนในปัจจุบัน

ลักษณะบ้านเรือนของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนในปัจจุบัน

การวิเคราะห์เกิดฟ้าผ่าตามหลักวิชาการ

จากความเชื่อของคนในชุมชนที่ว่า แม่น้ำเจ้าพระยาได้พัดพาเอาดินตะกอนจากทางตอนเหนือของไทยมารวมกันที่ทางปากแม่น้ำ ซึ่งตะกอนดินเหล่านี้เป็นแหล่งรวมสินแร่ต่างๆที่ปะปนมากับตะกอนดินดังกล่าว ซึ่งสินแร่ดังกล่าวเมื่อมีจำนวนมากและมีการสะสมเป็นเวลานานจึงกลายเป็นโลหะที่เป็นสายล่อฟ้าชั้นดี ส่งผลให้เกิดฟ้าผ่าบริเวณแหลมนี้บ่อยครั้งกว่ากว่าบริเวณอื่น ความเชื่อนี้เป็นความเชื่อของชาวบ้านที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น รวมถึงเป็นความเข้าใจตามแบบวิถีธรรมชาติ ที่ยังขาดความรู้ทางวิทยาศาสตร์เหมือนในสมัยปัจจุบัน หากแต่เรามาดูกันในแง่ของธรณีวิทยาแล้ว พบว่า

ตะกอนดินที่ไหลจากทางทิศเหนือออกปากอ่าวแม่น้ำเจ้าพระยานั้นเป็นสารอินทรีย์ที่สามารถย่อยสลายได้ ซึ่งเป็นไปได้ยากที่จะมีโลหะหนักที่นำกระแสไฟฟ้าไหลปะปนลงมาได้ ซึ่งจากการศึกษาลักษณะภูมิประเทศของบริเวณทางฝั่งอ่าวไทย พบว่าบริเวณที่เป็นแหลมยื่นออกมาก็เป็นแผ่นดินที่งอกเพิ่มจากการทับถมของดินตะกอนเหล่านี้ ที่มีอายุไม่กี่พันปี ต่างจากแผ่นดินแม่ที่พื้นดินเป็นแนวเขาสูงจึงสันนิษฐานได้ว่าไม่น่าจะมีโลหะหนักผสมจนเป็นสายล่อฟ้าได้เลย

ดังนั้น ลักษณะของการเกิดฟ้าผ่าบริเวณแหลมนี้ น่าจะมีสาเหตุมาจาก แหลมแห่งนี้เป็นพื้นที่หน้าด่านของประเทศไทย เป็นพื้นที่แรกของประเทศไทยที่มีเมฆฝนลมพายุจะต้องปะทะเมื่อพัดเข้าสู่แผ่นดิน เมื่อลมพัดพาเมฆเข้าสู่แผ่นดินแม่ ย่อมเกิดการสันดาปอย่างฉับพลัน เพราะพื้นที่ที่เป็นแผ่นดินสามารถเกิดประจุไฟฟ้าได้มากกว่าในทะเล จึงทำให้เกิดฟ้าผ่าบริเวณแหลมนี้มากกว่าบริเวณอื่น

บทสรุป

ด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ของบ้านขุนสมุทรจีนที่ตั้งอยู่ปากแม่น้ำเจ้าพระยาซึ่งเป็นแหล่งตะกอนดินที่มีสารอาหารสำหรับสัตว์น้ำทางทะเล จึงทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรทางทะเล ซึ่งทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนมีความผูกพัน การการทำประมงชายฝั่งรวมถึงการมีความเชื่อในเรื่องผีสางทางทะเล และการกราบไหว้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ก่อนออกเรือ ซึ่งความเชื่อนี้ได้รับการปลูกฝังจากรุ่นสู่รุ่นมาตั้งแต่สมัยโบราณ

จากการที่อาชีพหลักของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนเป็นอาชีพประมงชายฝั่งมีการใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านในการจับสัตว์น้ำ ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน รวมถึงมีการแปรรูปสัตว์น้ำที่หามาได้มาทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เพื่อนำไปขายในชุมชนใกล้เคียง เช่น กะปิ น้ำปลา เป็นรายได้เสริมการขายสัตว์น้ำ เช่น ปลา ปูเป็น กุ้ง หอย ที่เป็นรายได้หลัก ซึ่งรายได้เหล่านี้ถ้าเทียบกับคนในเมืองก็ถือว่าไม่มาก แต่ก็เพียงพอสำหรับการดำรงชีพของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน ขึ้นอยู่กับความขยัน เนื่องจากทรัพยากรทางทะเลมีอยู่มากมายหากขยันออกไปหามากก็ได้เงินมาก

อย่างไรก็ตามลักษณะการดำรงชีวิตของคนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีน ยังมีลักษณะเรียบง่ายไม่แตกต่างกับในอดีตมากนัก จึงทำให้ชุมชนแห่งนี้เป็นแหล่งศึกษา ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตการพึ่งพาอาศัยกันและความร่วมมือของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

สำหรับชาวชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนแล้ว ปัญหาเรื่องการกัดเซาะของน้ำทะเลที่นับเป็นปัญหาที่คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนเกิดความคุ้นชิน เพราะยังต้องอาศัยการทำอาชีพประมงชายฝั่งเพื่อการดำรงชีพ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันมีหน่วยงานของทางภาครัฐเข้ามาให้ความ

ช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ปัญหานี้ได้อย่างยั่งยืน เนื่องจากสาเหตุการกัดเซาะเกิดจากปัญหาโลกร้อนซึ่งส่งผลกระทบต่อหลายประเทศทั่วโลก หน่วยงานของทางภาครัฐทำได้เพียงการช่วยเหลือในเบื้องต้นเท่านั้น จากความคุ้นชินจึงทำให้คนในชุมชนบ้านขุนสมุทรจีนมีการปรับตัวเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างปกติ

เอกสารอ้างอิง

ไขศรี เปี่ยมศุภทรัพย์ และคณะ. (2548). **การศึกษาความหลากหลายของพืชท้องถิ่นบริเวณชายฝั่งทะเล อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการเพื่อการอนุรักษ์พันธุ์กรรม.**กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

คณะกรรมการโครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. (2542).**เครื่องปั้นดินเผา**. โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าครุสภา.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2549). **การสำรวจเบื้องต้นของระบบนิเวศชายฝั่งทะเลและระบบนิเวศป่าชายเลนบริเวณบ้านขุนสมุทรจีน ตำบลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์**. เอกสารสรุปงานวิจัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณัฏฐภัทร จันทวิช. (2529). **เครื่องถ้วยจีนที่พบจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร.

ปราโมทย์ โศจิศุภร, ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล และบุศราศิริ ธนะ.(2555). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการ “การประเมินประสิทธิผลของการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งด้วยโครงสร้างและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงพื้นท้องทะเลและแนวชายฝั่งในพื้นที่นำร่อง บ้านขุนสมุทรจีน บริเวณอ่าวไทยตอนบน”**. 295 หน้า

ธนวัฒน์ จารุพงษ์สกุล และคณะ. (2552). **รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาบูรณาการเชิงพื้นที่เพื่อการแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเล จังหวัดสมุทรปราการ: กรณีศึกษานำร่องเพื่อการออกแบบ ณ บ้านขุนสมุทรจีน ต.แหลมฟ้าผ่าอ.พระสมุทรเจดีย์**. 813 หน้า.

สกินเนอร์จี.วิลเลียม. (2548). **สังคมจีนในไทย**. มูลนิธิโตโยต้าแห่งประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

สัมภาษณ์

นางสมร เข่งสมุทร (ผู้ให้สัมภาษณ์).สุธี โกสิทธิ์ (ผู้สัมภาษณ์), ผู้ใหญ่บ้านขุนสมุทรจีน หมู่ 9 ตำบลแหลมฟ้าผ่า อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ, เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ.2559